

בין המילים

כתב עת לטיפול באמצעות אמנויות

גיליון 25 | תשפ"ו, 2026

**עורכת ראשית: ד"ר נעמה לב ארי, ראשת ביה"ס לטיפול באמצעות אמנויות
ייעוץ מדעי: ד"ר אנג' ג'ייקובס קיים**

חברי המערכת:

פרופ' סמדר דוניצה-שמידט	נשיאת מכללת סמינר הקיבוצים
פרופ' אירית לוי פרידמן	רקטור מכללת סמינר הקיבוצים
פרופ' שי פרוגל	דיקן הפקולטה למדעי הרוח והחברה, מכללת סמינר הקיבוצים
ד"ר רינת ארכיב-אלישיב	ראשת רשות המחקר, מכללת סמינר הקיבוצים
ד"ר ניסים אבישר	ראש מרכז החוסן, מכללת סמינר הקיבוצים
ד"ר אנג' ג'ייקובס קיים	ראשת התוכנית לטיפול באמנות, מכללת סמינר הקיבוצים
ד"ר אורית דודאי	מכללת סמינר הקיבוצים ואוניברסיטת בר אילן
פרופ' עינת מטצל	אוניברסיטת בר אילן
פרופ' עינת שופר אנגלהרד	אוניברסיטת חיפה ומכללת סמינר הקיבוצים
ד"ר ציקי כהן	המכון לפסיכואנליזה, מכללת סמינר הקיבוצים,
ד"ר שרית בר זקן	ראשת תוכנית הביבליותרפיה, מכללת סמינר הקיבוצים
ד"ר אורלי וקנין	מכללת סמינר הקיבוצים ומכללת אורנים
פרופ' נמרוד אלוני	העורך הראשי (2009-2023)

ISSN 2616-9517

רכזת מערכת וניהול הפקה: קטיה רוזנברג

עריכה: נירית איטינגון

עריכה תקצירים באנגלית: ד"ר טובה שני

עיצוב גרפי: יוסי ארזה

ביצוע גרפי: אירית נחום

כתובת דוא"ל להגשת מאמרים לפרסום בכתב העת Arts.Therapy@smkb.ac.il

תוכן בעניינים

4 המשתתפות והמשתתפים בגיליון

6 בפתח הגיליון – דבר העורכת

יעל קדר רופמן

9 מלכת השלג בגרסה חרדית: ביבליותרפיה מותאמת-תרבות
בטיפול בנערה שורדת פגיעה מינית

עירית בירגר שגיב ורוני גונן-שמחוני

32 סמליות המרחב הריק בטיפול במשחק בארגז החול

עינת שופר אנגלהרד, מיכל פיטלוק ברש, מיכל אלבוים-גבזון

54 טיפול בתנועה ומחול בִּזְקָנָה: היבטים רגשיים בתוכניות למניעת
נפילות

ענת בר

76 אם יוצאים מגיעים: מסע יצירתי וחוויה רגשית בתהליך יצירת
עבודת מחול לאנשים עם פרקינסון

iii Abstracts

המשתתפות והמשתתפים בגיליון

ד"ר יעל קדר | ביכליותרפיסטית ומדריכה בכירה. בעלת תואר PhD מהחוג לעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה, תואר PsyD מה-Professional School of Psychology בקליפורניה, והשלימה פוסט-דוקטורט בחוג לעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית. בוגרת לימודי פסיכותרפיה במכון מגיד השייך לאוניברסיטה העברית, מוסמכת DBT ובעלת תארים שניים (MA) בספרות ובפסיכולוגיה. מרצה במגמה לביכליותרפיה באוניברסיטת חיפה ובמכללת שאנן. היא מטפלת ומדריכה ביחידה לייעוץ פסיכולוגי של אוניברסיטת חיפה ובקליניקה פרטית.
yaelkedarr@gmail.com

פרופ' עינת שופר אנגלהרד | ראש התוכנית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית באמנויות וראש התואר השני בטיפול בתנועה בביה"ס לטיפול באמנויות, הפקולטה לבריאות ורווחה, אוניברסיטת חיפה. פסיכותרפיסטית ומדריכה בכירה בביה"ת. מכהנת כעורכת משנה בכתב העת *Journal of Body, Movement and Dance in Psychotherapy*. עורכת הספר: "גוף ללא מנוח – טיפול בתנועה בפגיעות מיניות בהוצאת מרכז המחקר ע"ש אמילי סגול ומחברת הספר "בגוף ידיעותינו – סוד הריקוד הזוגי: תיאוריה, מחקר ופרקטיקה בפסיכותרפיה זוגית בתנועה ומחול" בהוצאת מאגנס.
Einat.shuper@gmail.com

ד"ר עירית בירגר שגיב | מטפלת באמנות, מרצה וחוקרת. מחקריה עוסקים בממשק שבין טיפול באמנות לבין מעורבות אזרחית וחברתית בקרב אוכלוסיות בהדרה. עובדת בגישה אינטגרטיבית עם מגוון אוכלוסיות ומשלבת בין טיפול פרטני למודל ה"סטודיו הפתוח".
iritbirger@gmail.com

ענת בר | מטפלת בתנועה ומחול (M.A.), פסיכותרפיסטית בגישה פסיכודינמית, מטפלת זוגית ומשפחתית, מורה ומדריכה בכירה. עובדת בקליניקה פרטית, עבדה בגני הילדים ובמחלקה לבריאות הנפש רמת חן. חברה בוועדת היגוי בפרויקט "קהילה בתנועה" – שיעורי מחול לאנשים עם פרקינסון, מלווה סטודנטיות להוראת מחול בסמינר הקיבוצים המשתלבות בפרויקט.
bar.anati@gmail.com

ד"ר מיכל אלבוים-גביון | מרצה בכירה בחוג לפיזיותרפיה, הפקולטה למדעי הרווחה והבריאות, אוניברסיטת חיפה. תחומי מחקרה: שיקום גריאטרי, שימוש באלקטרו-פיזיקליים לשיקום, ושברירות הזקן.

michal.elboim@gmail.com

ד"ר מיכל פיטלוק ברש | מטפלת בתנועה ומחול, M.A. היא מטפלת פרטנית וקבוצתית בילדים עם אוטיזם ומדריכת הורים בגן תקשורת. מחקר הדוקטורט שלה התמקד בפיתוח ובהערכת מודל תיאורטי והתערבותי למניעת נפילות בזקנה, המשלב פיזיותרפיה וטיפול בתנועה ומחול.

michalpitluk@gmail.com

רוני גונן-שמחוני | אומנית ומטפלת באמצעות אמנות מתוך גישה של "אמנות מרפאה", במרחב של סטודיו פתוח. עבדה יותר מעשור בהוסטל לנערות בסיכון בהנחיית קבוצה טיפולית באמצעות אמנות וטיפולים פרטניים. כיום עובדת בסטודיו משלה עם ילדים והורים, כשהכלי המרכזי בסטודיו הינו משחק בארגז החול בגישה יונגיאנית.

ronigs13@gmail.com

בפתח הגיליון

ממקלעת השמש שלי
שהיא שלט העולם
אני משקיטה
בלחיצת רצון בלבד
את רחש החיים
מגבירה את נשימת הצמחים
מכחילה את הים ומקליטה
רגשות חיוביים

מתוך: מחברת החלומות, אגי משעול, אבן חושן, תש"ס

הגיליון שרואה עתה אור נחוצה לו, כמו לכולנו, איזו יכולת מיוחדת להיאחז בטוב, בתקווה, בחמימות השמש וברוגע הים שנמצאים שם עבורנו. לשהות בהם, להיות ולעשות.

גם אלה הם פניה של המציאות, ולא רק מראות הכאב, ההרס והפגיעות שהיו לשגרת חיינו ארוכת הזמן, ההולכת ומתמשכת ומתקבעת כאיזה סיפור בלעדי שאין בלתו. אבל אנחנו זקוקים לסיפור חדש. ואפשר להתחיל לנסות לכתוב אותו, כמו לאסוף חרוזים או צדפים בים, פריט אחר פריט, מילה, ומשפט, ופרק, וחלום של שלום. נחוץ לנו אפוא "סיפור ריפוי".

המאמר של **יעל קדר הופמן**, "מלכת השלג בגרסה חרדית: ביכליותרפיה מותאמת תרבות בטיפול בנערה שורדת פגיעה מינית", מציג את המודל של "סיפור ריפוי" באמצעות מקרה של ביכליותרפיה המשתמשת בסיפור בעל פה של המעשייה מלכת השלג. סיפורים בעל פה של אגדות ומעשיות, להבדיל מקריאה בטקסט, מאפשרים לנו חופש להתאים את הסיפור לצורכי המטופל בזמן הדיאלוג הטיפולי. בחירה בז'אנר הייחודי הזה מזמנת מרחב דמיון אסתטי ופסיכולוגי רחב המאפשר למטופלים להרחיק מהם את הדמות וההתרחשות ולהשליך עליהן חומרים ותכנים מעולמם האישי.

גם **ענת בר** כותבת על "סיפור ריפוי" תנועתי, המתאר מסע יצירתי וחוויה רגשית בתהליך עבודת מחול עם אנשים חולי פרקינסון. המאמר מציג את התהליך הקבוצתי

של יצירת המחול "אם יוצאים מגיעים", שהועלתה בשנת 2019 בהשתתפות 18 רקדנים ורקדניות במסגרת פרויקט "קהילה בתנועה" של להקת יסמין גודר. המאמר מציע התבוננות רפלקטיבית על תהליך העבודה התנועתית והקבוצתי, ומשלב ציטוטים מיומן התצפית שנכתב לאורך העבודה. המאמר מזהה תהליכים והיבטים טיפוליים שנולדו מהעבודה התנועתית, ומראה כיצד תהליכים אלה עשויים לקדם התפתחות נפשית וחווית השלמה ולתמוך בהתמודדות עם קשיים גופניים ונפשיים.

עירית בירגר שגיב ורוני גונן שמחוני כותבות על סמליות המרחב הריק בטיפול במשחק בארגז החול, תוך התבוננות מעמיקה במשמעות הסמלית של המרחב הריק כמושג רב-תחומי הנוכח בתהליכי התפתחות נפשית, תרבותית ואומנותית. מושג הריק בפילוסופיה הבודהיסטית, המדגיש את יחסי התלות בין קיום להיעדר כמושגים השלובים זה בזה; ריקנות במיתולוגיה היוונית, בהתייחס לדמותה של האלה הקטה, המסמלת את הירח ויכולת ההתרוקנות וההתמלאות, ואת המעבר בין חיים למוות; וריק בזרם האומנות המופשטת, אשר רוקנה את היצירה מן הדימוי ואפשרה התבוננות פנימית במקום חיצוני. עוד מוצגים במאמר רעיונות פסיכואנליטיים הנוגעים לריק ולריקנות ומזהים בהם פוטנציאל להתפתחות ולריפוי.

עינת שופר אנגלהרד, מיכל פיטלוק ברש, ומיכל אלבוים גביזון כותבות על טיפול בתנועה ומחול בזיקנה, ועל היבטים רגשיים בתוכניות למניעת נפילות. המאמר בוחן אילו תכנים רגשיים באים לידי ביטוי במהלך תוכנית התערבות למניעת נפילות באמצעות תרגול גופני בלבד, בהשוואה לאותה תוכנית המשלבת אלמנטים מתחום הטיפול בתנועה ומחול. ניתוח פנומנולוגי פרשני של תצפיות ויומן תהליך של מנחות הקבוצה העלה כמה תמות שהמשתתפים עוסקים בהן: דימוי עצמי וערך עצמי, הפרט ביחס לאחר, זיכרונות עבר, צורך בשייכות ועוד.

לסיכום, כל אחד מן המאמרים שבגיליון מאיר מאפיינים מותאמים לטיפול באוכלוסיות ייחודיות: קבוצה שחבריה בני הגיל השלישי, נערה בת התרבות החרדית, קבוצת חולי פרקינסון, נערה בסיכון וילד עם קשיי הסתגלות. תהליך הקריאה הרצוף, המטייל בין הטקסים ונע ביניהם ובתוכם, מציע לנו מפגש עם פיסות ושברים ממצאות חיינו המורכבת. והטקסטים האלה, המספרים על אודותיה של המציאות, עשויים להעמיק ולהאיר חוויות אישיות והבנות חדשות, איש איש וניסיונו ותמות הזהות הייחודיות

לו. הטקסטים כולם מחפשים אחרי סיפורי ריפוי, והתנועה בתוכם בין ריק והיעדר והתמלאות היא התנועה שנועדה לשמר את החיוניות והתקווה.

ועוד מילה אישית. כאן ועכשיו אני נפרדת בהתרגשות מתפקידי כמייסדת וכעורכת כתב העת בין המילים. 25 גיליונות היו עבורי בית יצירתי, אומנותי ואינטלקטואלי, ומקום של שייכות והשפעה. תודה לכל השותפים הרבים שעשו עימי את הדרך, תודה לכותבים ולקוראים שיצרו קהילה לומדת ומלאת סקרנות ועניין. וברכה חמה של הצלחה לפנים החדשות שיבואו.

נאחל לכולנו ימים טובים יותר, שיש בהם שלום, תיקון וריפוי.

שלכם, נעמה

ד"ר נעמה לב ארי, עורכת כתב העת בין המילים

Naama.levari@smkb.ac.il